Yapay zekâ bir belgeye bakarak nasıl yanıt verir?

www.yzokul.com.tr

Yapay zekâ bir belgeye bakarak nasıl yanıt verir?

Şöyle soruyorsun: yapay zekâ bir belgeye bakarak nasıl yanıt verir? Kısa yanıt: sistem belgenin içinde ilgili metni bulur, sonra model bu metni okur ve yanıtı oluşturur. Model belgenin tamamını görmez, yalnızca kendisine verilen parçaları görür. Bu kitap her parçayı adım adım açıklar.

Bir yapay zekâ modeli bir belgeyi kendi başına açamaz. Dosyalara göz atacak gözleri ya da elleri yoktur. Sistemdeki başka bir şeyin önce ihtiyaç duyduğu metni seçmesi gerekir. Bu yardımcı belgeyi tarar ve işe yarayan kısımları seçer. Ancak bundan sonra model metinle çalışabilir. Sürecin birden fazla parçası olmasının nedeni budur.

İki ayrı iş vardır: doğru metni bulmak ve onu anlamak. Sistemin farklı parçaları bu işleri yapar. Bir parça belgeyi tarar; başka bir parça, yani model, bulunanı okur. Bu işleri ayrı tutmak, hataların nerede olabileceğini görmene yardımcı olur. İyi bir yanıt için iki işin de başarılı olması gerekir.

Birinci iş: metni bulmak. Sistem, belgede soruyla eşleşen kısımları arar. Yararlı paragrafları fosforlu kalemle işaretleyen bir yardımcı gibi davranır. Bu aramaya belge arama ya da getirme denir. Sonuç, soruyla ilgili görünen kısa bir metin parçaları listesidir. Sistem bunları henüz anlamaz; yalnızca yerlerini bulur.

İkinci iş: metni modele vermek. Bulunan metin, soruyla birlikte modele verilir. Model yalnızca kendisine verileni görür, belgenin geri kalanını görmez. Bu, yanıtın kalitesinin bulunan metnin kalitesine bağlı olduğu anlamına gelir. Metin eksik ya da konu dışıysa modelin çalışacağı malzeme azalır. Model daha fazlasını isteyemez.

Model yanıtı oluşturur. Verilen metni okur ve ona dayanarak bir yanıt yazar. Belgenin geri kalanına bakmaz. Sözcükleri yorumlamak için birçok metinden öğrendiği kalıpları kullanır. Soruya ve sağlanan metne uyan bir yanıt üretir. Yanıt, yalnızca aldığı metin kadar iyidir.

Bir okul yönetmeliği belgesi düşün. Şöyle bir soru soruyorsun: erken çıkabilir miyim? Sistem belgede izin maddelerini arar. İzin maddeleri, nelerin serbest olduğunu söyleyen cümlelerdir. Sistem belgenin tamamını bir anda okumaz; sorunla eşleşen kısımları arar. Sana yanıt vermek için bu kısımlar kullanılacaktır.

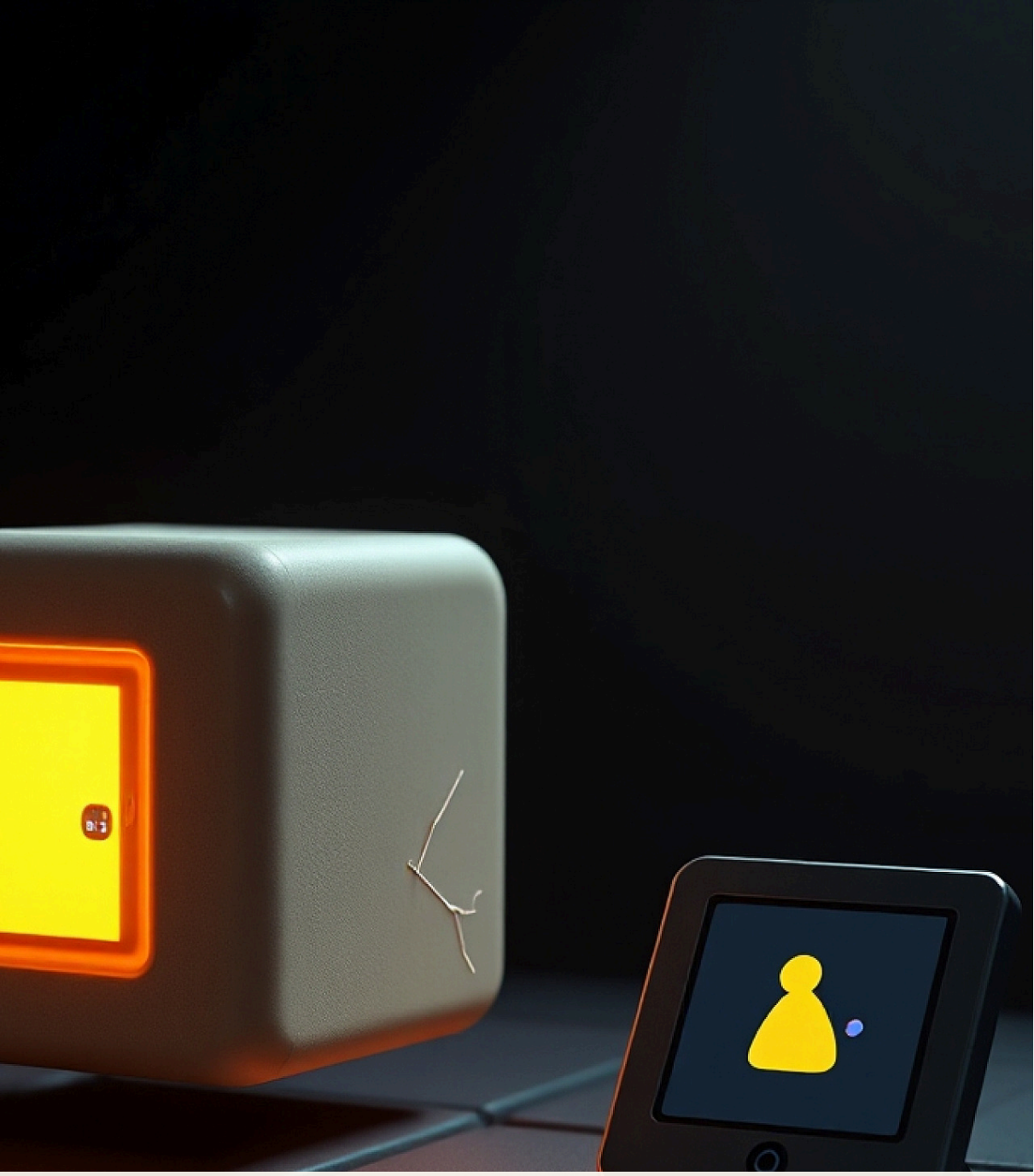
Sistem erken çıkmayla ilgili maddeyi bulur. Aktarılan metin parçası bu maddedir. Örneğin şöyle bir cümle bulabilir: öğrenciler öğretmenin izniyle erken çıkabilir. Bu madde artık ilgili metindir. Sistem doğru olup olmadığına karar vermez; yalnızca bulur. Sıradaki iş onu okumaktır.

Model maddeyi ve soruyu birlikte alır. Yalnızca bu metinden yola çıkarak yanıtı hazırlar. Şöyle diyebilir: evet, öğretmenin iznin varsa erken çıkabilirsin. Model, başka maddeler de bulunmadıkça onları görmez. Yanıtı yalnızca kendisine verilene dayanır. Yanıt belgeden işte böyle oluşur.

Bulma işi ters gidebilir. Arama, ilgisiz bir bölümü seçebilir. Örneğin erken çıkmak yerine öğle arasıyla ilgili bir madde bulabilir. Yanlış metin seçilirse, model iyi okusa bile yanıt yanlış olabilir. Model yanlış metni aldığını bilemez. Elindekinden yanıt vermeye çalışır.

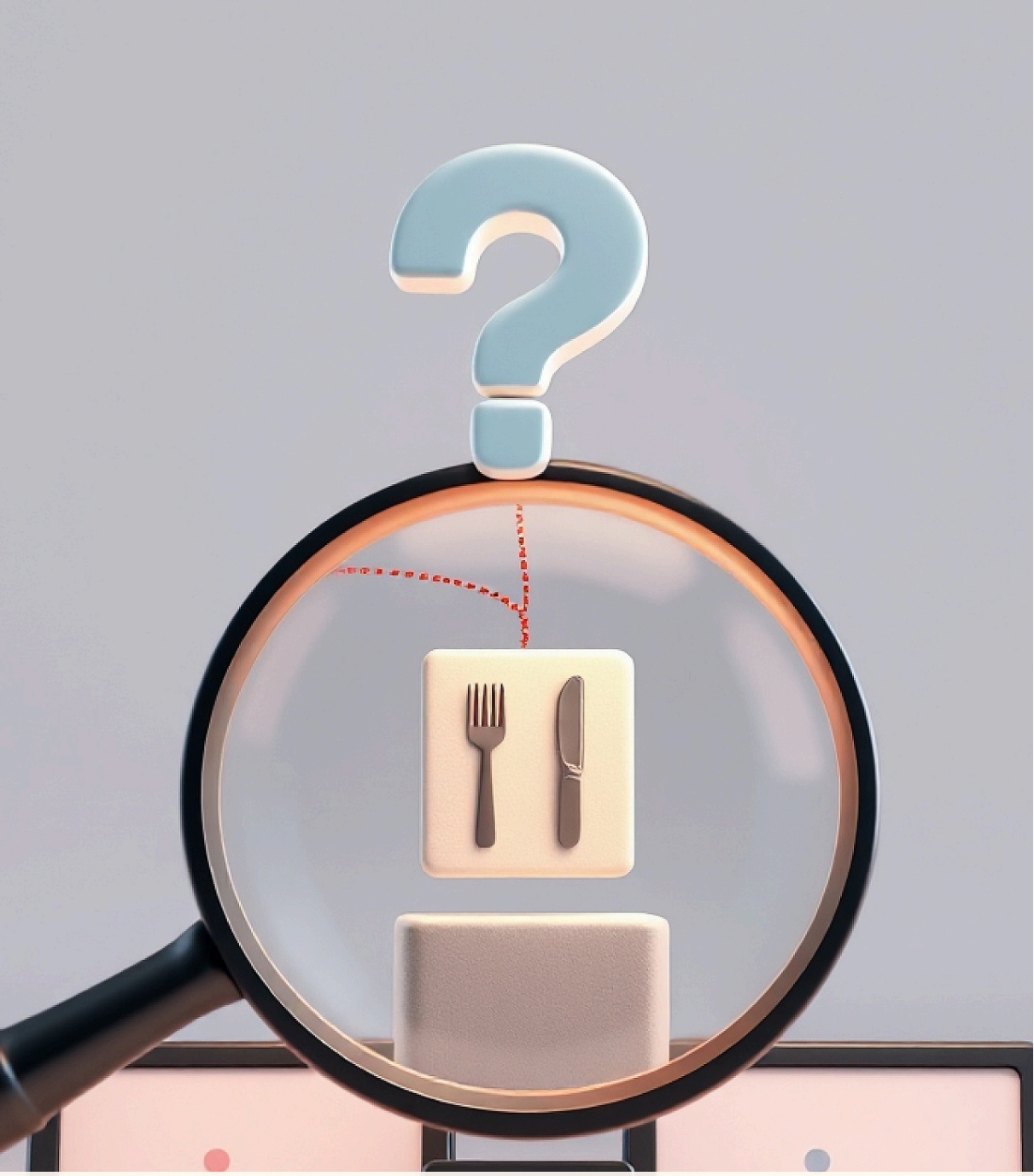
Okuma işi ters gidebilir. Model, kendisine verilen metni yanlış okuyabilir. Doğru bir bölüm bile yanlış bir yanıta yol açabilir. Örneğin bir cümledeki değil sözcüğünü kaçırıp tam ters anlam verebilir. Model özgün belgeyi denetlemez; yalnızca sağlanan metni görür. Küçük bir yanlış okuma yanıtı tamamen değiştirebilir.

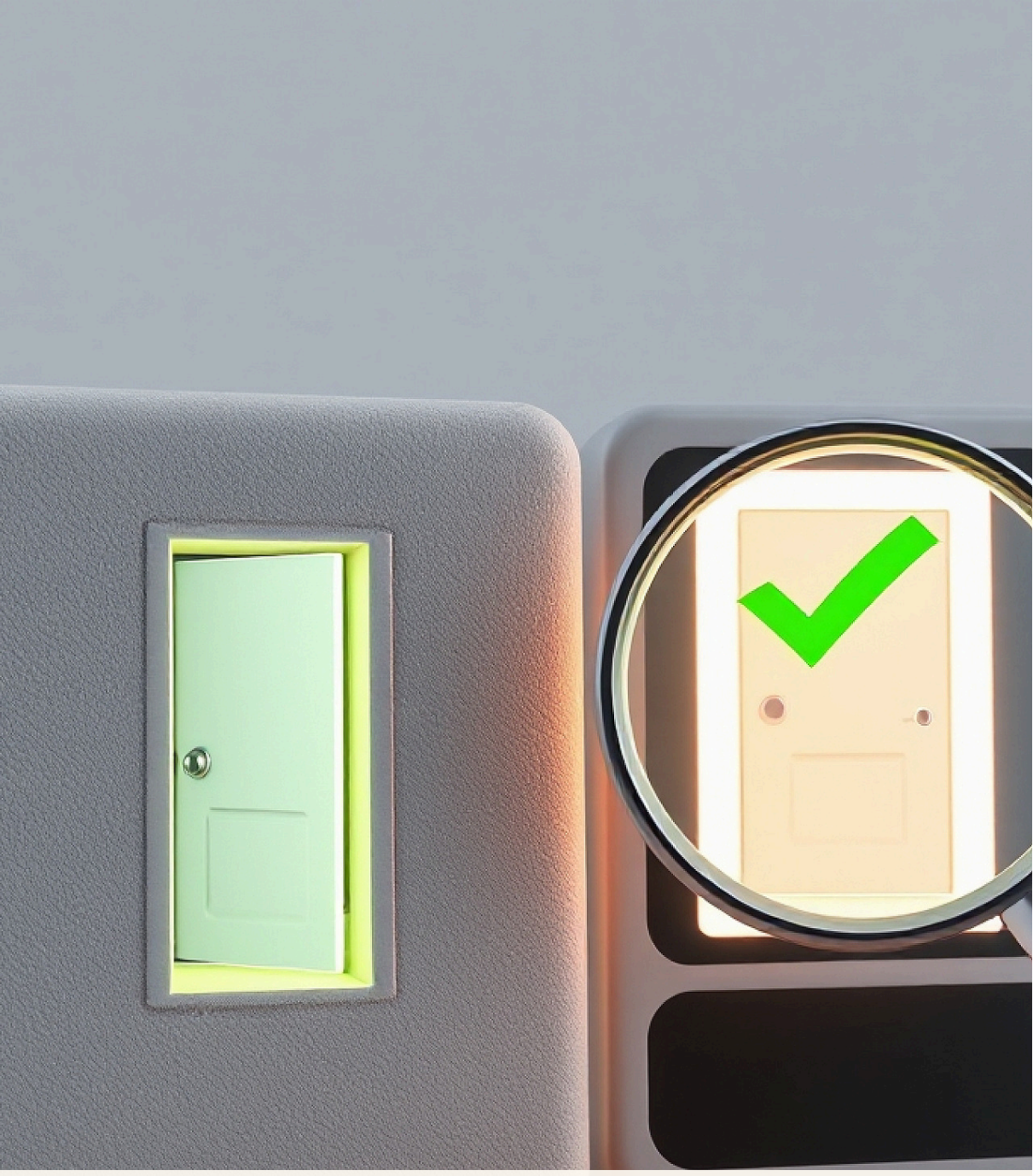
Kötü bir bulma ile kötü bir okuma ayrı sorunlardır. Her biri tek başına yanıtı bozmaya yeter. Bulma kötüyse model yanlış metinle çalışır. Okuma kötüyse model doğru metinle çalışır ama onu yanlış yorumlar. Yanıtın doğru olması için iki işin de doğru olması gerekir. Yalnızca yanıta bakarak hangi işin başarısız olduğunu anlayamazsın.

Kendinden emin bir yanıt, doğru bir yanıtın kanıtı değildir. Yanıt, yalnızca bulunan metin ve onun nasıl okunduğu kadar iyidir. Model yanlış olsa bile kendinden emin görünebilir. Bu önemlidir, çünkü yanlış bir bölüme dayanan bir yanıta güvenebilirsin. Kendinden eminliğin doğruluğu garanti etmediğini her zaman hatırla. Sistem kendi işini denetlemez.

Basit bir alışkanlık: kaynak metni denetle. Belgenin hangi kısmının kullanıldığına bak. O kısım ilgisizse yanıttan kuşkulan. Örneğin erken çıkmayla ilgili yanıt öğle arasıyla ilgili bir maddeye atıf yapıyorsa bulmanın yanlış olduğunu anlarsın. Sonra yeniden sorabilir ya da kendin arayabilirsin. Bu denetim, bulma hatalarını yakalamana yardımcı olur.

Yanıtı özgün maddeyle karşılaştır. Yanıt bir şey ekliyor ya da çarpıtıyorsa model onu yanlış okumuştur. Örneğin madde izinle diyorsa ve yanıt izinsiz diyorsa okuma yanlıştır. Özgün metni kendin okumak doğrulamanın en iyi yoludur. Bu denetim, okuma hatalarını yakalamana yardımcı olur. Az zaman alır ve hataları önler.

Özetle: sistem metni bulur, model ondan yanıt verir. Bulma ve okuma ayrıdır ve her biri başarısız olabilir. Bu yüzden ikisini de denetle. Hangi metnin kullanıldığına bak ve yanıtı özgün metinle karşılaştır. Bu basit alışkanlık, yanıtlara yalnızca desteklendiklerinde güvenmene yardımcı olur. Unutma, model yalnızca kendisine verileni görür.